

Maciej Rak
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
maciej.rak@uj.edu.pl

OD REDAKTORA NACZELNEGO

Na drugiej stronie okładki niniejszego numeru „LingVariów” publikujemy zdjęcia słowników Profesora Józefa Kąsia, by w ten sposób uczcić Jego 70 urodziny.

Słownik gwary orawskiej (KąśSGO) i *Ilustrowany leksykon gwary i kultury podhalańskiej* (KąśILGiKP) to pomnikowe, monumentalne dzieła polskiej dialektologii, które na trwałe zmieniły kształt słowiańskiej leksykografii dialektalnej. Nowatorskie propozycje Profesora w zakresie definiowania, ortografii gwarowej, opisu fleksji, miejsca ikonografii i etnografii w słowniku, wreszcie sama koncepcja słownika jako tekstu kultury sprawiły, że Halina Karaś (2011), omawiając dzieje polskiej leksykografii gwarowej, najnowszy okres nazwała *Nowym modelem słownika gwarowego Józefa Kąsia*. Słowniki Profesora docenili nie tylko polscy dialektolodzy – Lyubow Frolyak (Frolâk 2004) w recenzji o wymownym tytule *Праця, гідна наслідування* przybliżyła KąśSGO ukraińskim badaczom, a Swietłana M. Tolstojowa (Tolstaâ 2018/2019) w tekście *Язык и культура польских гуралей* omówiła z myślą o rosyjskojęzycznych dialektologach KąśILGiKP, nie szczędząc przy tym pochwał. Tę recenzję w polskim przekładzie opublikowaliśmy w „LingVariach”.

Profesor Józef Kąś to nie tylko znamienity dialektolog, ale też równie znamienity socjolingwista. Warto o tym wspomnieć, bo w socjolingwistyce ma On zasługi bardzo poważne, ale niestety – jak sądzę – jest niedoceniany. Spośród wielu Jego prac na szczególną uwagę zasługuje *Interferencja leksykalna słownictwa gwarowego i ogólnopolskiego (na przykładzie gwar orawskich)* (Kąś 1994). To tu znajdziemy wciąż aktualną, ale przy tym zaskakująco rzadko przywoływaną definicję wyrazu *gwarowego* jako:

jednostki leksykalnej, w miejscu której użytkownik gwary w kontakcie z osobą posługującą się kodem niegwarowym stara się wprowadzić jednostkę z tegoż kodu niegwarowego (s. 15).

Józef Kaś jest uczniem Bogusława Dunaja, który z kolei jest następcą i uczniem Mieczysława Karasia. Jak wiadomo, M. Karaś pracę magisterską napisał pod kierunkiem Zenona Klemensiewicza, a doktorską – Witolda Taszyckiego, bardzo blisko współpracował też z Kazimierzem Nitschem. Następstwo pokoleń językoznawczych, w które wpisują się życiorys i działalność naukowa Jubilata, przekonuje nas, że jest On współtwórcą krakowskiej szkoły językoznawczej, zwłaszcza w jej socjolingwistycznym i dialektologicznym nurcie. Wielość prac dialektologicznych, a zwłaszcza monumentalne słowniki gwarowe sytuują Profesora Józefa Kaśa jako następcę Kazimierza Nitscha. Nie jest to jednak odtwórcze epigoństwo, lecz przestawienie polskiej dialektologii na inne tory. To chyba najlepsze, co może spotkać językoznawcę.

Literatura

- FROLÁK L., 2004, *Pracá, gídna nasliduvanná*, [w:] P. Gricenko, N. Hobzej (red.), *Dialektologični Studii. 4: Školi, postati, problemi*, L'viv, s. 536–541.
- KARAŚ H., 2011, *Polska leksykografia gwarowa*, Warszawa.
- KAŚ J., 1994, *Interferencja leksykalna słownictwa gwarowego i ogólnopolskiego (na przykładzie gwar orawskich)*, Kraków.
- KAŚILGiKP: J. Kaś, *Ilustrowany leksykon gwary i kultury podhalańskiej*, t. I: *A–B*, Bukowina Tatrzańska – Nowy Sącz – Nowy Targ 2015, t. II: *C–Do*, Bukowina Tatrzańska – Nowy Sącz – Nowy Targ 2015, t. III: *Dó–Gr*, Bukowina Tatrzańska – Nowy Targ 2016, t. IV: *Gu–Kol*, Kraków 2017, t. V: *Koł–Mad*, Nowy Sącz 2017, t. VI: *Maf–Nie*, Nowy Sącz 2018, t. VII: *Nif–Pap*, Nowy Sącz 2018, t. VIII: *Par–Pou*, Nowy Sącz 2018, t. IX: *Pow–Sce*, Nowy Sącz 2019, t. X: *Sch–Śró*, Nowy Sącz 2019, t. XI: *Śry–Wych*, Nowy Sącz 2019, t. XII: *Wyci–Ż*, Nowy Sącz 2019.
- KAŚSGO: J. Kaś, *Słownik gwary orawskiej*, Kraków 2003, wyd. 2. znacznie poszerzone, w II tomach, Kraków 2011.
- TOLSTAĀ S.M., 2018/2019, *Āzyk i kul'tura pol'skih guralej*, „Živaà starina” 2 (98), s. 66–68 [przedruk i polski przekład jako S.M. Tołstojowa, *Język i kultura polskich górali*, „LingVaria” XIV, nr 1 (27), s. 105–111. DOI: 10.12797/LV.14.2019.27.07].